D • N
21/7 1949

Svensk kristendom

Endast några få procent av det svenska folket går i kyrkan. De predikningar detta fåtal får höra är mestadels innehållsfattiga, konventionella, i sak och form torftiga — allmänt moraliserande betraktelser utan fast lärobyggnad, i vilka ängslan för att irritera tycks vara mera framträdande än viljan att uppbygga. Beror den bristande kyrksamheten i någon väsentlig grad på predikningarnas svaghet, eller blir förkunnelsen svag därför att den är så föga uppskattad? Det går knappast att klarlägga; delvis kan det här vara fråga om en växelverkan, men det viktiga är att efter all sannolikhet både den bristande kyrksamheten och bristerna i de kyrkliga prestationerna är att hänföra till vissa allmänna orsaker. Man erinras om upplysningstidens religiösa verksamhet, sådan den träder oss till mötes i historiska undersökningar. Sociologen Groethuysen har genom en analys av franska aktstycken visat hur med rationalismens framväxt den religiösa förkunnelsen förlorade all konkretion: Gud förvandlades till en "yttersta orsak", till en utgångspunkt för etiska resonemang utan den personliga kontaktens kraft och friskhet. Samma bild finner vi i svensk kyrkohistoria och svenska predikosamlingar. Dogmerna bevaras, hur egenartade de än ter sig, men antingen förkunnas de inte eller också presenteras de i liknelsernas abstrakta, förtunnade och förmildrande form. En kyrka på reträtt kastar lärosatser och myter för att rädda sin existens.

Detta läge svarar mot kristendomens allmänna ställning i vårt land. Utan tvivel finns fortfarande en stark, levande och äkta religiositet — i statskyrkan liksom, proportionsvis än mera, i frikyrkorna. Men denna aktiva religion uppbäres blott av en minoritet, av allt att döma blott en bråkdel av de formellt och legalt kristna. Denna minoritet har ett förhållandevis stort inflytande. Den intensiva tron respekteras av alla, även av dem som finner dess innehåll oklart och motsägelsefullt — kort sagt intellektuellt ohållbart. Härtill kommer att de verkligt religiösa får en stark ställning genom att de i frågor som för dem ter sig avgörande är beredda att handla gemensamt och bortse från andra synpunkter och motiv. De kan därför bilda vad amerikanerna kallar en effektiv påtryckningsgrupp, verksam inom skilda partier och rörelser. Deras styrka blir så mycket större som varje opposition av jämförlig enhetlighet och aktivitet saknas. En kämpande och organiserad ateism ter sig i våra dagar som en orimlighet, främst därför att det religiösa lägret inte, eller i varje fall inte på samma sätt som tidigare, framstår som en fara för toleransen och den fria debatten.

Det stora flertalet är däremot namnkristna. Ja, redan ordet namnkristen tycks nästan för starkt när det gäller att känneteckna detta till total likgiltighet gränsande godtagande av traditionen och konventionen. Man säger sig tro på Gud, men står främmande för de läror som utmärker kristendomen. Man vill ha kvar kristendomsundervisningen, men går inte i kyrkan. Dopet, konfirmationen, vigseln, begravningen — det är den beröring dessa människor har, inte med religionen (ty ingen anledning finns att anta en sådan kontakt), men väl med kyrkan. De heliga sakramenten bildar ett garnityr för festliga tillfällen. Förutsättningen för denna följsamhet är att man inte hör på, inte förstår eller åtminstone inte bryr sig om vad som sägs. Man forskar lika litet i innebörden av dessa ting som man funderar på elektriciteten vid en spårvagnsfärd. Det vet alla, och det säger alla — men konventionalismen är så pass fast att det anses en smula opassande att det sägs offentligt.

Att statskyrkans tjänare av ett slags omedveten nödvändighet drivs att anpassa sig efter denna namnkristendom är förklarligt — i många fall står de den, säkerligen lika omedvetet, känslomässigt nära. Förståeligt är också att den profana debatten undergått en motsvarande anpassning. En så välvillj[illegible] mot kyrkan och kristendomen har blivit förhärskande inom alla riktningar. På detta sätt stöter man inte de verkligt kristna och oroar inte de namnkristna. Högern har av gammalt hållit på kyrkan — inte utan tanke på de många konservativa statsmannaorden om religionens förmåga att trygga det bestående —, bondeförbundet följer högerns traditioner, folkpartiet hyser kanske proportionsvis en större del av de intensivt kristna än något annat parti, socialdemokratin finner ingen anledning att irritera detta klientel sedan kyrkans makt begränsats och kyrkan själv blivit beskedlig; tvärtom är det stora statspartiet benäget att sluta även dessa grupper i sin famn. Till och med kommunisterna försäkrar om vänliga avsikter.

Egendomligare kan det synas att i denna namn- eller taktikkristna debatt ständigt betonas att allt är väl ställt. Sveriges folk är i grunden ett kristet folk, sägs det; se på Gallupsiffrorna hur många som döper och konfirmerar sina barn, hur många som tror på Gud, hur många som vill ha kristendomsundervisningen kvar i skolorna. De överväldigande bevisen för det innehållslösa, tomma, rent formella i denna s. k. religiositet blundar man för; de som talar om sakén kallas helt enkelt religionsfientliga. Reformrörelser av den Linderholmska typen, som ville göra religionen mera vital genom att operera bort det alltför orimliga, har inte längre någon betydelse. Men i grunden stämmer även allt detta väl samman med andra drag i bilden som här berörts. En religionsvänlighet som inte har med fromhet att göra utan snarare är dess motsats måste i föreningen av namnkristendom och avkristning se en acceptabel kompromiss.

Trots allt finns det många — troende och icke-troende — som tar livsåskådningsfrågan på allvar. För dem är den halvhet som nu härskar — ljumheten mellan tro och förnekelse — en styggelse.

Besöksfrekvensen i kyrkorna

måste vid en stickprovsundersökning beräknas på så sätt att antalet i varje kyrka närvarande divideras med den folkmängd som kyrkan i fråga är avsedd att betjäna. Som gårdagens Pressgrannar visade hade Dagens Nyheters i söndags publicerade undersökning på en punkt brustit härvidlag — i en mellansvensk församling med flera gudstjänstlokaler hade antalet högmässodeltagare i en enda kyrka dividerats med församlingens hela folkmängd, vilket måste ge en alltför låg frekvenssiffra för den socknen. I Dagens Nyheters kommentar beklagades misstaget och konstaterades samtidigt att det inte nämnvärt kunde påverka de stora genomsnittstalen. Intresserade personer har sedan dess påpekat att liknande misstag begåtts eller möjligtvis kunnat begås beträffande ytterligare ett par vidsträckta landsbygdsförsamlingar. Samtidigt har det uppgivna besöksantalet i en Stockholmskyrka blivit bestritt. En överslagskalkyl ger vid handen att undersökningens huvudresultat står sig väl oavsett dessa fel eller felmöjligheter. Dagens Nyheter finner det emellertid angeläget att företa en särskild kontroll i de hänseenden som aktualiserats.

PRESSGRANNAR

Den svenska neutralitetens innebörd diskuteras av Svenska Morgonbladet (fp) i anslutning till hr von Helands försök att göra bondeförbundet till det neutralaste av svenska partier. Tidningen understryker att den svenska "alliansfria" hållningen av i dag måste vara något annat än den klassiska neutralitet som förutsatte att utgången av världsstrider kunde vara oss likgiltig:

> Så kunde man kanske resonera inför det första världskriget, men inte inför det andra, och ännu mindre inför ett eventuellt tredje. Det fanns nog kretsar i vårt land som resonerade så under demokratins kamp mot den [illegible] nazistiska diktaturen, men de nedtystades ordentligt när det till slut blev fullt klart vad denna diktatur gick för. Vill von Heland kanske ta på sin ära att man inom bondeförbundet vill hävda detta slag av neutralitet även i dagens läge, så må det bli en fråga mellan honom och bondeförbundet om denna hans uttolkning av bondeförbundets intentioner är riktig. I den mån våra politiker motiverar vår andliga och politiska hållning på detta sätt, är det förlåtligt om de demokratiska västmaktsfolken inte kan förstå oss utan beskyller oss för inte bara egoistisk utan även dum isolationism.

En sådan egoistisk isolering är numera omöjlig för oss, och alliansfriheten bestäms uteslutande, fortsätter den citerade tidningen, av en riskbedömning och ett hopp att främja fredens sak:

> Men om så är fallet, tycker vi att våra politiska ledare, i synnerhet inom regeringen, är för njugga på erkännande av våra västmaktssympatier och vårt andliga engagemang i den demokratiska kampen. Det inre sambandet, trots den yttre skenbara motsättningen, mellan detta vårt lands engagemang och vårt lands alliansfria kurs borde mera öppet klarläggas.

Det är inte bara i ord som regeringen visar skuggrädsla för sanningen om vårt läge och vår inställning. Också i en sådan praktisk fråga som det alliansfria militärsamarbetet med Norge och Danmark härskar den Undénska doktrinarismen.

Den norska granskningen av partifinansieringen har lidit definitivt skeppsbrott vid ett stormigt stortingsmöte, där å ena sidan kommittéarbetet förklarades avbrutet, å andra sidan majoriteten klandrade minoritetens metoder för att åstadkomma vad den betraktade som en allsidig insyn. Ett antal socialdemokratiska tidningar i Sverige försvarar av alla krafter sina norska meningsfränders hållning. Sålunda skriver exempelvis Smålands Folkblad (s):

> Det var en parlamentarisk, och man kan gott också säga moralisk, seger för regeringen och arbetarpartiet, men å andra sidan kan man säga att de borgerliga i sak vunnit vad de åsyftade, nämligen att torpedera hela utredningen. Socialdemokratiska partiet, liksom kommunisterna, har lämnat de begärda upplysningarna om sina partiers finansiella förhållanden, men de borgerliga partiernas ekonomiska ställning, och var får de sina pengar ifrån, vet man fortfarande ingenting om. Huruvida sedan denna manöver kommer att vara de borgerliga partierna till hjälp vid valet i höst återstår att se.

Med den kännedom som på svensk botten vunnits om luckorna i socialistiska partiers ekonomiska självdeklarationer är det lätt att förstå den norska oppositionens krav på en verklig kontroll av uppgifterna. Att detta krav underkänts av stortingsmajoriteten kan näppeligen kallas "moralisk seger" för denna. Drammens Tidende (oavh.) ger i koncentrerad form en värdesättning av annan art:

> Og dette er det ulovlige vedtak: "Stortinget mener at de 6 representanter ved å unndra seg fra å møte i det av Stortinget nedsatte utvalg har opptrådt i strid med vanlig parlamentarisk praksis og handlet illoyalt mot Stortinget". Dette har flertallet tvunget igjennom med partipisken og med simpelt flertall i Stortinget. Det er en meningsytring, bygget på partipolitiske vurderinger, i vedtaks form. Det strider åpenbart mot lov og ærbarhet. Det er et spørsmål som skal avgjøres av Protokollkomiteen, Odelstinget og til slutt i Riksrett om stortingsrepresentanter er å klandre. Dette er bare en partidom, som ikke engang er verd papiret den er skrevet på, en løst henkastet "avskyresolusjon" av samme art som gymnasiastsamfunn og enkelte fagforeninger ynder å vedta.

En lärdom bör den norska striden ha givit för den utredning som svenska riksdagen begärt: det gäller att hålla sig till praktiskt rimliga försök att hyfsa partipengarnas problem, och därvid kommer angelägenheten att begränsa valkostnaderna i första rummet.

Olyckorna med kulsprutepistol har framkallat en rad skiljaktiga uttalanden från högre militärer. Expressen (fp) refererar och slår fast en huvudsynpunkt:

> Från militärt håll har nu sagts att anhopningen av vådaskott beror dels på att så många värnpliktiga fått kulsprutepistolen till vapen, dels på den korta utbildningstiden. Det senare påståendet är ju nonsens, eftersom utbildningen sker under den första månaden, inte under den nionde eller femtonde. Och den första förklaringen är också bristfällig. Under beredskapstiden var tiotusentals man beväpnade med kulsprutepistoler. Samma vapen har länge använts praktiskt taget dagligen inom hemvärnet. Det är handvapnet för flygets och marinens värnpliktiga sedan flera år. Men [illegible]

Persiskt 1400-talsmåleri i Uppsala

Jalal inför den mystiska turkoskupolen. Failasuf, prinsens livlakej, gör en åtbörd av häpnad.

UPPSALA universitetsbibliotek innesluter bland andra berömda illustrerade handskrifter ett såvitt hittills känt unikt exemplar av ett persiskt poem, Historien om Jamal och Jalal, prinsen och den mystiska flickan som i växlande fågelhamn konverserar med prinsen från trädens grenar och som slutligen i gestalt av en skön prinsessa förenas med den älskade, vilken dessförinnan utkämpar hårda strider med drakar och troll. Skalden hette Mohamed Asafi, bördig från Khorasan, Persiens västligaste provins. Av allt att döma var Asafi en medlem i den estetiskt betonade krets som samlades kring sultanen i Herat i slutet av 1400-talet och omkring 1500. Herat var då huvudstad i Khorasan, men hör nu till riket Afganistan.

Manuskriptet, varav ett uppslag kan betraktas i Carolinas visningssal, har nyligen varit föremål för en vacker publikation av professor *K. V. Zetterstéen* för lingvistiska frågor och docent *Carl Johan Lamm* för konsthistoriska. Trots all fullkomlighet i de båda lärda orientalisternas engelska text måste man beklaga att icke poemets innehåll blivit utförligare återgivet, framför allt i de illustrerade partierna och framför allt i de fall där illustrationerna återgivits i publikationens 36 planscher (bland vilka 3 bra färgtryck). Det förefaller nämligen som om Jamal och Jalal vore på många sätt intressanta. Lamm påpekar att skalden haft inflytande på illustreringen. Detta vore också helt naturligt, eftersom skalden och målaren ävensom skrivaren alla tycks ha varit samtida och ha hört till samma krets i Herat. Handskriften i Uppsala är alltså, liksom Pickwickklubben och Dickens övriga romaner, ett exempel ur den förnäma klass som kan kallas *primärillustrerade*, medan det stora flertalet av människosläktets berömda bilderböcker är *sekundärillustrerade*. Cervantes Don Quijote t. ex. fick sin typiska gestaltning i bild först på 1800-talet. Docent Lamm antyder i sin för konsthistorikern så ytterst värdefulla kommentar att dikten bör fattas allegoriskt, att sålunda det ihärdiga och farofyllda sökandet efter den älskade icke är en vanlig äventyrssaga, utan en symbol av människans kamp för att uppgå i Gud, enligt sufistisk åskådning, besläktad med buddismen. Det är fördenskull tänkbart att man i diktens ordalag skall finna tankar och syner som omedelbart förstärker vårt begripande av miniatyrerna.

Lamm analyserar först kalligrafin, en avdelning som den okunnige med respekt måste gå förbi. Ändå är det omöjligt att icke beundra de arabiska skrifttecknen, som förefaller att leva, dansa och marschera inom sin raffinerat utspekulerade ram av ornament. Kommentaren till den pictorala delen är tillgångligare, men kunde gärna varit mera utförlig och som sagt mera direkt stödja sig på diktens ord. Mästaren är icke identifierad, men Lamm har dock funnit andra verk av hans hand. En personlighet är alltså på väg att framställas, om än tills vidare namnlös.

Miniatyrerna bildar tillika med i dem inströdd text hela sidor och ter sig som ganska väl balanserade tavlor. Ett stort antal är *divan-bilder* (divan = härskaren i statsråd), de flesta med sultanen, Jamals fader, tronande högt i mitten, uppvaktad av sina på lägre möbler placerade kalifer, stundom inom palatsets väggar, brokiga av kakel, mosaik och mattor, allt vertikalt uppradat utan perspektiv, stundom ute i blomsterängen. I ett par fall är det en annan härskare, och de uppvaktande är bevingade *peris*. Beskrivningen i bild av ett palats är i princip en genomskärning, men liksom på analoga västerländska bilder ser man byggnadens bekröning som exteriör: en kupol reser sig som avslutande spets i nästan varje divanbild. Särskilt vackra är för mig de två överjordiska divaner där Jalal ses, i den ena på besök hos *peris* drottning, spelande sin lutaliknande *rubab* vid den sköna bevingade värdinnans sida, i den andra där han funnit sin älskade Jamal och tronar med henne under den kölryggsformat välvda bågen, medan en orkester av *peris* ackompanjerar med harpor och cymbaler.

En annan kategori är bataljbilderna, ofta med skvadroner av framgalopperande hjältar, en typ som är välbekant i persisk målerihistoria genom en 1300-talshandskrift av Firdusis Schahname, som för övrigt alltid erinrat mig om Dürers berömda apokalyptiska träsnitt, där de fyra ryttarna sprider ofärd över universum. Dürer inspirerades troligen av någon persermålning och perserna i sin tur av en urgammal kinesisk formel. Kinesiska är också de bubblande och bandartade fasonerna på molnen i perserminiatyrer och för resten även hos Dürer. På andra blad är Jalal som en Sankt Georg, med ett väldigt primhugg klyvande drakens huvud. I ett särskilt sagolikt blad är Jalal åskådare till ett fältslag i luften mellan andeväsen i varierande djävuls- och drakgestalter, livligt påminnande mig om en skildring i Tusen och en natt, där kung Salomo, som hade en armé av alla universums fabelväsen, kommenderar: "Djävlarna på högra flygeln, drakarna på den vänstra, djinnerna i centern — framåt marsch!" Eller ungefär så.

För Jalal gick allting småningom bra i bataljerna, tack vare alla goda råd som gavs honom i naturens romantiska sköte av fåglar, träd och berg. Fåglarna är den älskade, än som duva, än som papegoja. I dessa naturbilder utvecklar miniatorn sin verkliga charm, här är inget fast schema som i divan- och bataljtavlor, utan en böljande omväxling av örter, cypresser, blommande äppelträd, moln i ormlika formationer. Försjunken i detta drömska sceneri ses den andäktige prinsen, som lyssnar, lik en Sankt Franciscus, på naturens röst, observerad av en tjänare, som häpen bevittnar sin herres umgänge med de mystiska makterna, liksom den Franciscus ledsagande munken. Prins Jalals livlakej heter Failasuf. Med sin bondska uppsyn och trofasta anslutning är han ett unikt realistiskt inslag. Han är en föregångare till mr Pickwicks Sam Weller.

Inför det romantiska landskapet påminns man om ett i det persiska måleriets historia ofta citerat verk, en Schahnameillustration med hjälten Rustem sovande i skogen. I Kühnels lilla handbok om persiskt måleri kallas dess mästare en "persisk Altdorfer" — en träffande parallell med denna Dürers samtida, som bäddade Kristi barndoms historia i landskap av den rikaste sagofördjupade stämning. Det torde vara samma lösa Schahnameblad som tidigare tillhört Fredrik Martin, den utmärkte svenske kännaren av Främre Orientens konst. Det är numera i fransk ägo. Det är icke samme mästare och tid som Uppsalahandskriftens, utan ett femtio år äldre arbete. Vår mästare måste alltså betecknas som en av de mera traditionsbundna i Herat, i motsats till andra som i en viss grad närmade sig Västerlandets realism, t. ex. Behzad.

Det är bra att det i vår för närvarande så flödande konstlitteratur helt plötsligt och oväntat visar sig ett intresse för Främre Orienten, ty nog behövs det påminnelser om att andra höjdpunkter av kultur existerar än de som nu så uteslutande sysselsätter både samlare och författare. Docent Lamm är lycklig nog att behärska det arabisk-persiska och besläktade konstområden, både genom inlevelse och språkkännedom och berömligen dokumenterad vetenskaplig behandling. Det vore bra om han ville ge åt en större allmänhet en inblick i den islamska världens konst, men då med en generösare vidd i framställningen än den som han praktiserat i nr 53 av den vördnadsvärda serien "Arbeten utgivna med understöd av Vilhelm Ekmans universitetsfond, Uppsala", med titeln *Mohamed Asafi, The Story of Jamal and Jalal — published with a subvention from the Humanistiska Fonden.*

Johnny Roosval

Marshallplanen

Av professor ARTHUR MONTGOMERY

SOVJETUNIONEN har som bekant alltifrån början varit en hätsk motståndare till Marshallplanen. Och den ryska statsledningen har fattat det som en av de viktigaste uppgifterna för sin politik att försvåra dess genomförande. Nu — i samband med den engelska krisen och konjunkturförsämringen i Förenta staterna — anser man sig ha målet inom räckhåll, och den ryska pressen fastslår med uppenbar tillfredsställelse att planen definitivt slagit fel.

Lyckligtvis är denna diagnos alldeles förhastad. Men det är tydligt nog att situationen erbjuder allvarliga risker. Den berättelse om utvecklingen under fjolåret och början av innevarande år som Marshallorganisationen i Paris, OEEC, nyligen avgivit ger visserligen vid handen att viktiga framsteg har gjorts sedan 1947, men den visar också att de svåraste uppgifterna återstår.

Såvitt man kan döma av tillgängliga indextal är den industriella produktionen i Västeuropa nu avgjort större än 1938 och har till och med fullt ut uppnått nivån från 1937. Om man bortser från Västtyskland, där siffrorna — trots den stora förbättringen under fjolåret — fortfarande är relativt låga, blir jämförelsen ännu gynnsammare. Utvecklingen inom jordbruket får också betraktas som ganska tillfredsställande, även om man ännu inte nått upp till fredsnivån. Det är emellertid att märka att folkmängden nu är cirka 10 proc. större än 1938, och för att erhålla samma försörjningsläge som då krävs det alltså en ökning av produktionen utöver 1938 års siffror. I varje fall är dock situationen så pass gynnsam att det varit möjligt att i betydande utsträckning lätta på ransoneringarna, både hos oss och i andra västeuropeiska länder.

De ransoneringar som återstår är huvudsakligen betingade av valutapolitiska skäl. Betalningsbalanserna är med andra ord så ansträngda att man på de flesta håll varit tvungen att begränsa importen genom stram reglering. År 1947 uppvisade Marshallländernas betalningsbalanser ett sammanlagt underskott på cirka 7.000 miljoner dollar i förhållande till utanförstående länder. 1948 sjönk siffran till omkring 5.000 miljoner, eller ett belopp som ungefär motsvarade den amerikanska hjälpen. Om detta generösa stöd inte existerat, skulle Västeuropa ha nödgats genomföra en drastisk inskränkning i sin import, med oberäkneliga ekonomiska och politiska återverkningar.

Marshallplanen avser just att ge Västeuropa tid att bringa sin betalningsbalans i ordning utan de våldsamma rubbningar som en omedelbar anpassning skulle innebära. Exporten och över huvud inkomsterna i främmande valuta, framför allt dollarvaluta, måste ökas. I den mån man lyckas härmed minskas också nödvändigheten att vidta ytterligare begränsningar i importen. Det är givet att situationen på denna avgörande punkt är olika på olika håll, och vårt eget land hör till de nationer som har det relativt väl ställt, vilket visserligen långtifrån innebär att allting är bra. Men vårt öde, politiskt och ekonomiskt, är nära förbundet med det övriga Västeuropas, och vi varken kan eller vill lösgöra oss från detta samband.

Exporten från Västeuropa till utanförstående länder var i volym räknat vid slutet av 1948 bara 7 proc. lägre än tio år tidigare, enligt OEEC:s visserligen mycket approximativa beräkningar. Importen tycks ha varit drygt 10 proc. lägre än då. Men dessa siffror ger en alltför gynnsam bild av situationen. Vad som framför allt bringat Västeuropas betalningsbalans ur jämvikt har varit förlusten av "osynliga" inkomster, speciellt frakter och ränteinkomster från utlandet. Man måste söka kompensera detta genom en motsvarande ökning av exporten.

Men detta förutsätter en fortsatt stark expansion av den industriella produktionen, enligt OEEC:s beräkningar till mer än 130 proc. av den nuvarande nivån. Det är en synnerligen vansklig uppgift. Hittills har ökningen delvis kunnat ske genom att mera fullständigt ta i anspråk redan befintliga industriella anläggningar. Det fanns också tidigare vissa reserver av arbetskraft. Nu blir man mer än förut hänvisad till att söka nå målet genom effektivisering av produktionen, och det är ett betydligt svårare problem.

Den mest rationella lösningen är utan tvivel att speciellt söka driva upp produktionen inom Västtyskland. Där finns reserver, både av industriell kapacitet och arbetskraft, som relativt lätt borde kunna tas i anspråk. På olika håll i Västeuropa har det under de gångna åren vuxit upp en del företag som kanske får svårt att hävda sig i konkurrensen med tysk industri, men detta får inte vara något skäl att fördröja den reorganisation av Västtyskland som är en förutsättning för hela Västeuropas ekonomiska tillfrisknande.

En ganska avsevärd del av den industriella produktionsökningen måste reserveras för export. Men här växer svårigheterna för varje dag. *The seller's market* ersätts av *a buyer's market*, och konkurrensen skärps. Svårigheterna skulle självfallet bli ännu mycket större om den ekonomiska avmattningen i Förenta staterna får en mera omfattande karaktär, och Västeuropa har därför det allra största intresse i att konjunkturen i Förenta staterna stabiliseras. Men under alla omständigheter måste Marshallstaterna göra vad på dem ankommer för att öka konkurrenskraften hos sin export. Kostnadsproblemet blir på så vis ett alltmer dominerande problem inom Västeuropa, och det minsta man kan begära av dem som står för den finansiella ledningen i Marshallländerna är att de har ett verkligt och effektivt program på den punkten. I annat fall är det en viss risk för att ryssarnas förutsägelser om Marshallplanen kan komma att bli besannade. Redan nu är marginalen i betalningsbalansen mycket knapp, och även en svag minskning av exporten kan få betänkliga verkningar. Krisen i England är en mycket ovälkommen påminnelse om den saken.

Det är inte bara Marshallplanen som skänkt stöd åt Västeuropas ekonomi. Ekonomisk stabilitet är otänkbar utan en viss grad av utrikespolitisk trygghet. Redan Marshallplanen var ett tydligt tecken på Förenta staternas intresse för Västeuropas integritet. Atlantpakten har varit ett ytterligare steg i samma riktning, ett stöd också för vårt eget land, politiskt och ekonomiskt. Och det är endast tack vare Amerikas samverkan med Västeuropa som den ekonomiska återuppbyggnad av Västtyskland som är så nödvändig för hela Västeuropa har blivit möjlig. Utan den garanti mot eventuella revanschförsök som Amerikas engagemang i Västeuropa innebär skulle sannolikt misstron mot Tyskland ha givit anledning till ett mycket mera energiskt motstånd mot reorganisationsplanerna från de stater som tidigare haft att lida under tysk aggression.

Strong med hjälpreda

Den läsande allmänhetens intresse för engelska språket i dessa dagar finner ett livligt gensvar hos läroboksförläggarna, som på sistone har bjudit på en rik omväxling av läroböcker och förströelseläsning för folk som förbereder sommarens middagskonversationer i England med att läsa en roman eller friska upp sin turistengelska med vardagsdialoger i lättsmält form. Till den förra kategorin hör den irländsk-engelske författaren *L. A. G. Strongs* filmroman *The Director* (A. V. Carlson, inb. 10: 75), som har alla förutsättningar att fånga en vid läsekrets genom sina effektfulla kontraster mellan västirländskt folkkynne och amerikansk smartness i en honungstungad filmregissörs gestalt. Den icke lätta men språkligt mycket givande boken har försetts med randglosor på svenska till den lexikonlates tjänst, och denna marginalkommentar har gjorts så pass rikhaltig att den betydligt underlättar mödan för den ej alltför bortkomne romanläsaren. Vad som skall tas med eller lämnas oförklarat i en sådan upplaga kan alltid diskuteras, men anmärkningsvärt är att fraser och idiomatiska uttryck som *deliver the goods, be struck on a person, get under somebody's skin, call a bluff, put people out* etc. ofta lämnas oöversatta. Det är också önskvärt att slangord och vardagsfraser får en stilistiskt likvärdig tolkning, t. ex. *pal* "kompis", *cuss* "prisse", *dough* "kosing", "stålar" eller dylikt, och att ordens betydelsenyanser tillvaratas bättre. Obegripliga i sammanhanget är översättningarna "skelögd" för *cockeyed* (bör vara "befängd, tokig") och "persika" för *peach* om en "krona bland flickor".

Anspelningar på engelska seder och bruk som är främmande för svenska läsare kunde också helt kort ha förklarats, t. ex.: *Here's the receipt. With a stamp.* (Det famösa skattefrimärket som skall klistras på alla kvitton!) Och en engelsk *publican* är i vanliga fall något annat än en svensk publikan. Uttalet för svårare ord anges såtillvida att den betonade vokalen kursiveras. Det vore tacknämligt om även vokalvärdet ej för sällan kunde komma med; annars är betoningen ofta inte till stor hjälp. Ej så få betoningskursiveringar har hamnat på fel stavelse.

Carl Ernolv

DN:s Schack

Friska fläktar

från andra sidan Östersjön får vi med dagens parti — låt oss hoppas att verkningarna sträcker sig till Eskilstuna för den kommande veckan! När den finska mästerskapsturneringen för några veckor sedan avslutades var titelförsvararen Niemelä detroniserad av den åtminstone just då slagkraftigare mästaren Salo. Det följande partiet visar hur den slagne mästaren kämpade i sina bästa ögonblick. Han påminner om Krogius i dennes glansdagar, säger en finsk expert, och det är ett fint betyg.

DAMGAMBIT.
I. Niemelä—A. Fred.

1. d4,d5 — 2. c4,e6
3. Sf3,c6 — 4. Sc3,Sd7

Bättre är 4. —,Sf6. En annan sida av saken är om svart föredrar att fiska i mindre klart vatten, vilket understundom också kan ge resultat.

5. e4!,dxe4 — 6. Sxe4,Sgf6
7. Sc3,Dc7 — 8. Ld3,h6
9. 0-0,b6

Nu var Le7 åtföljt av 0-0 av nöden. Motståndaren råkar nämligen vara en av Finlands bästa kombinationsspelare, och han ser genast sin chans.

10. d5!,Sc5 — 11. Lc2,cxd5
12. Sb5,Db8 — 13. g3,Ld6

En nödtorftig parad mot hotet Lf4. Men snart ökar vits angrepp i styrka, så att intet försvar hjälper.

14. b4,Sb7 — 15. Lb2,Ld7
16. Lxf6,gxf6 — 17. Sfd4,a6
18. cxd5!,Lxb5 — 19. dxe6!

Vit har offrat en pjäs och erbjuder nu också tornet. Tydligt är dock att efter 19. —,Lxf1 20. exf7 skulle svart ha ännu mindre försvarsmöjligheter än med partifortsättningen.

19. —,Kf8 — 20. exf7!,Sd8
21. Te1,Le5 — 22. Lb3,Ld7
23. f4,Lxf4 — 24. Sf5!

Givetvis det starkaste. 24. gxf kommer inte alls i fråga. Svarts drag är nu tvungna, och det hela är lätt begripligt.

24. —,Sxf7 — 25. Dxd7,Ta7
26. De6,Le5 — 27. Tad1,b5
28. Txe5!,fxe5 — 29. Df6,De7
30. Dg7†,Ke8 — 31. Lxf1†Uppg.

Gideon Ståhlberg bland VM-utmanarna

Den svenske stormästaren i schack Gideon Ståhlberg blir med all sannolikhet på torsdagen inbjuden av världsschackförbundets kongress i Paris att delta i den s. k. utmanarturneringen i schack, vars segrare får möta ryssen Botvinik om världsmästerskapet. Vid dagens förhandlingar utsågs svenskan Ingeborg Helmertz att jämte femton andra kvinnliga spelare tävla om VM i schack för damer. Denna tävling äger rum i Moskva och börjar den 15 december i år.

Hela världens schackspelare har sin uppmärksamhet riktad mot världsschackförbundets kongress i Paris, vilken samlades på onsdagen under ledning av holländaren Alexander Rueb, som varit förbundets ordförande allt sedan 1924, men som nu har för avsikt att frånträda sin post.

Ett 20-tal nationer är representerade och bland deltagarna märks USA, Sovjetunionen, England och Argentina. Sverige representeras av advokat Folke Rogard, vice president i förbundet. De förberedande förhandlingarna har pågått i två dagar. I dessa har bl. a. deltagit världsmästaren Botvinik. De stora frågorna, såsom världsmästerskapet, var på onsdagen föremål för förberedande diskussion, varvid meningarna ofta var delade.

Byggnadstillstånd har av arbetsmarknadsstyrelsen lämnats Exportföreningens fastighets-ab., Stockholm, för att reparera kontorslokaler i fastigheten i kv. Uggleborg i Stockholm.

© Tingstensamlingen — Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.